

ПРОБЛЕМА СТАНДАРТИЗАЦІЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ (ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ)

Сучасна епоха – епоха наукового прогресу – це неупинний потік наукових досягнень і відкриттів майже у всіх галузях, зокрема у сфері лінгвістики. Мова в цьому процесі пов'язана з наукою передусім своїм термінологічним лексичним пластом, у якому відображається соціально організована дійсність.

Сьогодні у межах інформаційного вибуху спостерігається масове створення нових термінів і терміносистем. Темпи і масштаби цього процесу дозволяють назвати його «термінологічним вибухом». Причиною цього став прискорений розвиток науки і техніки, поширення нового знання, що призводить до перегляду сформованих і формування нових понять та концептуальних систем із побудовою відповідних найменувань у мові [2].

На сучасному етапі українськими мовознавцями: перекладачами, германістами, романістами та елліністами розглянуто достатньо багато термінологічних систем у різних аспектах: в українському мовознавстві велика увага приділяється формуванню, функціонуванню і структурно-семантичному аспекту терміносистем [4]: медицини [Стецюк; Корнейко; Петрова], генетики [Соколовська], біології [Симоненко; Богущая; Карабута], хімії [Цимбал; Наконечна; Опейда, Швайка] друкарства [Огар], церковного вжитку [Бібла], техніки [Стасевский], математики [Крейтор], фізики [Пилецкий; Вакуленко], геології [Годована].

Щодо гуманітарних наук, то ґрунтовно опрацьована економічна [Панько; Покровська; Чумак], юридична [Сербенська] термінології, а також термінологія з філософії [Харитонова; Жовтобрюх], психології [Веклинець] та педагогіки [Бевз; Разумейко]. Переважна більшість термінологічних досліджень у германістиці присвячена проблемам семантичної структури термінологічної одиниці, а також зв'язку термінології із загальноновживаною лексикою.

Англійська термінологія в українському та російському мовознавстві вивчається з маркетингу [Гутиряк], загальної [Почтарук] та обчислювальної техніки [Скопюк], лісотехнічної [Прач], морської термінології [Александровська] та ін. У англійськомовних країнах термінологія досліджується переважно у прикладних аспектах [Ayers; Field, Harrison; Gerbert; Hindle; Belongia], німецька термінологія вивчається у комунікативно-прагматичному, функціональному, динамічному аспектах [Kade, Koller, Arntz, Wüster].

При вивченні англійської лінгвістичної термінології українськими мовознавцями слід вказати на те, що Р. А. Сафін зосереджує увагу на проблемах її організації в семантичне поле, а Л. В. Рогач приділяє увагу її семантичній структурі [4]; методологічні основи перекладу лінгвістичної термінології (у наукових працях з когнітивної семантики, дискурсології, прикладної лінгвістики, фоностилістики) німецької/англійської мови не було описано детально, та залишаються до сих пір поза увагою науковців, тому *актуальність* статті не підлягає сумніву. *Об'єктом* статті є термінологічні одиниці лінгвістики (на матеріалі німецької та англійської мови), вибраних шляхом суцільної вибірки з сучасних лінгвістичних словників. *Предметом* – проблема стандартизації лінгвістичної термінології у перекладацькому аспекті.

Лінгвістична термінологічна школа розвиває такі напрямки практичної діяльності: 1) лексикографічна термінологічна діяльність; 2) уніфікація термінів і терміносистем, що включає в себе три види – впорядкування, стандартизацію та гармонізацію термінів, термінологічне редагування; переклад термінів у межах перекладу технічних та інших спеціальних текстів; створення термінологічних банків даних; організаційно-методична діяльність термінологічних органів і центрів на різних рівнях – від галузевого до міжнародного.

Підсумком об'єднання оптимізаційної та нормативної функцій практичної термінологічної діяльності стало одне з основних напрямків прикладного термінознавства – *уніфікація термінів і терміносистем*.

Продуктами уніфікації термінів служать регламентуючі словники, ненормативні та нормативні: стандарти на терміни різних категорій і збірники рекомендованих термінів, які

відрізняються один від одного ступенем обов'язковості, але наближаються за методами розробки і досягнення уніфікованості включених до них термінів. Впорядкування термінів реалізується у формі збірників рекомендованих термінів.

Ще одна позитивна функція уніфікації термінів – *систематизуюча*.

Розробка стандартів і збірок рекомендованих термінів, в результаті чого кожне місце в терміносистемі займається, як правило, однієї лексичної одиницею і кожній лексичній одиниці подається у відповідність одне визначення (права частина), звичайно, веде до систематизації всіх знакових засобів, що відносяться до певної сфери знань або діяльності, до розмежування цих сфер і встановленню зв'язків між ними (через загальні терміни, використувані в лівій і правій частинах словникових статей). Однак в обґрунтуванні роботи з уніфікації термінів необхідно, щоб ця робота завжди базувалась на міцній теоретичній базі таких наук і наукових дисциплін, як теорія стандартизації, лінгвістика, логіка, наукознавство.

У цьому зв'язку варто відзначити, що в останні роки починає все ширше застосовуватися третій вид уніфікації термінів і терміносистем – їх *гармонізація на національному та міжнародному рівнях*.

При *гармонізації* терміносистем повинні братися до уваги дві групи факторів: лінгвістичні, тобто пов'язані з особливостями тих мов, до яких відносяться терміни, і екстралінгвістичні, тобто пов'язані з предметною областю і з теорією, яку вони описують.

До *екстралінгвістичних* факторів можна віднести: інтеграцію знання; інтернаціоналізацію науки і технології; єдність теоретичної та методологічної бази науки і технології, властивих сучасному етапу світової цивілізації. В якості *лінгвістичних* факторів, що сприяють міжнародній гармонізації терміносистем, можуть бути названі: формування мов для спеціальних цілей, активні процеси інтернаціоналізації термінів [1, с. 29–34].

Результатами *міжнародної гармонізації* терміносистем є: міжнародні термінологічні словники та стандарти, багатомовні інформаційно-пошукові тезауруси. Зокрема, діяльність з міжнародної гармонізації термінологічних стандартів посідає важливе місце в роботі Міжнародної організації зі стандартизації (ISO) і служить предметом проекту ISO 860 «Міжнародна гармонізація понять і термінів».

Переклад наукових, технічних та інших спеціальних термінів є ще одним напрямком практичної термінологічної діяльності. Можна сказати, що при перекладі спеціального тексту найважливішим служить правильний, адекватний переклад термінів. Не випадково на численних конференціях і семінарах перекладачів проблеми вибору способів перекладу термінів займають основне місце. До теперішнього часу розроблені рекомендації щодо застосування цих способів [3].

Термінологічною діяльністю займаються такі організації: на Україні – відділ науково-технічної термінології Національної Академії наук України; в Росії – Науково-дослідний інститут комплексної інформації зі стандартизації та якості, який відповідає за проблеми стандартизації термінології; Комітет науково-технічної термінології РАН, який керує роботами з упорядкування термінології в галузі природничих та технічних наук; видавництво «Російська мова» та інші видавництва, які випускають спеціальні словники. З міжнародних організацій слід назвати Міжнародний центр інформації по термінології (Інфотерм), який базується у Відні, Міжнародну організацію з уніфікації термінологічних неологізмів (МО-УТН), яка знаходиться у Варшаві та видає журнал «Neoterm». Розробка міжнародних термінологічних стандартів входить в обов'язки Міжнародної організації по стандартизації (ISO), Міжнародної електротехнічної комісії (МЕК) та ін..

Аналіз журналів NEOTERM у Польщі з 1992 р. по 1998 р. показав, що впорядкування термінології відбувається, головним чином, у таких сферах: медицини, будівництва (архітектури), хімії, економіки, навколишнього середовища і т. д. Очевидно, що при впорядкуванні термінологій фахівцями лінгвістична термінологія не увійшла в ряд пріоритетних.

Незважаючи на те, що теорію перекладу лінгвістичних термінів можна вважати досить молодою наукою, термінологія якої знаходиться у стані розвитку, необхідність упорядкування цієї термінології, безумовно, назріла.

Вчені усвідомили той факт, що від раціональної, точної, відпрацьованої термінології в значній мірі залежить успіх їхньої наукової, технічної, комерційної та економічної діяльнос-

ті. Аналіз емпіричного матеріалу показав, що лінгвістична термінологія такому впорядкуванню поки не піддавалася, або піддавалася але недостатньо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демидова Г. В. Структурно-семантические характеристики англоязычной переводоведческой терминологии: диссертация на соискание ученой степени кандидата филол. наук: 10.02.04 «Германские языки»/ Демидова Галина Викторовна. – Самара, 2011. – С. 27–34.
2. Курносова Н. О., Р. В. Курносова. Проблеми стандартизації та уніфікації науково-технічної термінології. Режим доступу до статті: http://scholar.google.com.ua/scholar?cluster=10455855779836142023&hl=ru&as_sdt=2005&scioldt=0,5
3. Лейчик В. М., Шелов С. Д. Лингвистические проблемы терминологии и научно-технический перевод/ В. М. Лейчик., С. Д. Шелов. – М.: Всесоюзный центр переводов науч.-техн. лит. и документации, 1990. – 78 с.
4. Рогач Л. В. Семантична основа лінгвістичних термінів в українській та англійській мовах: автореферат дис. на здобуття вченого ступеня кандидата філол. наук: 10.02.15 «Загальне мовознавство»/ Рогач Леся Валер'янівна. – Київ, 2000. – 20 с.

*A. D. Darwazeh,
Master of Philology,
Ivan Franko National University of L'viv*

«JUSTICE» AND «FAIRNESS» AS KEY CONCEPTS OF ANGLO-AMERICAN CULTURE

Language is a backbone of any culture. It is a conceptual and logical apparatus, a peculiar characteristic of national worldview. Language is considered a part of the national mentality which constitutes spiritual sphere, values and beliefs. Therefore, it is obvious that each person has a particular set of social and psychological roles in communicating, which generates a set of linguistic patterns embodied in an infinite variety of utterances and texts.

The issue of the relationship between language and ethnicity has been discussed for more than two hundred years. Wilhelm von Humboldt (1836) was the first to put forward the idea that language incorporates certain worldview and reflects the spiritual baggage of a native speaker. In particular, language exists as a buffer between the person and the world, and the person sees the world as it is fixed in his/her native language. Since perception and activity of people depend mainly on their conceptual framework, its relation to objects is entirely driven by the language. Thus, language draws a «vicious circle» around the person which one can escape from only by entering into another, that is, by learning another language.

In the past, culture used to be distinct from language; nowadays, it has become integral to it: «It's almost impossible to send a message that does not have at least some cultural content, whether it's in the words themselves, in the way they are said, or in the nonverbal signals that accompany them. And even if it were possible to send a message without any cultural content, it's not possible to receive one without passing it through the filter of one's own cultural conditioning» [3, p.75]. This problem raises an urgent necessity to explore the principles of verbalization of mental units (concepts) and their functioning in culturally significant contexts in order to identify culturally sensitive information, which, as a result, should lead to an exhaustive description of the language world model and its specificity.

The notion of the concept does not have an explicit definition for the time being. Mainly, it refers to mental prototype (undifferentiated picture of the object). It is of a dual nature – mental and linguistic. On the one hand, it is an ideal image, or, more precisely, the prototype that represents culturally determined world conception of the speaker, on the other hand, it has a specific name in the language.

More often than not, a concept matches a particular word of a language. Thus, vocabulary is the most sensitive part of a language, the indicator of development, progress, and versatility: «Vocabulary is the Everest of a language. There is no larger task than to look for order among the hun-